

Kartläggning: Tillgänglighet inom Folktandvården Skåne AB

September 2019

Capire

Dag Boman

Innehåll

1	SAMMANFATTNING	3
2	GENOMFÖRANDE OCH UPPDRAG	5
2.1	BAKGRUND OCH UPPDRAG	5
2.2	UPPDRAG OCH SYFTE	5
2.3	AVGRÄNSNING	6
2.4	UPPDRAGETS GENOMFÖRANDE	6
3	REGELVERK, ORGANISATION OCH STYRNING AV TILLGÄNGLIGHET	6
3.1	NATIONELLT REGELVERK	6
3.2	REGION SKÅNES REGELVERK OCH MÅL FÖR TANDVÅRDEN	7
3.3	ORGANISATION	7
3.4	TANDVÅRDENS STÖDFORMER	8
4	KARTLÄGGNINGENS FRÅGESTÄLLNINGAR	10
4.1	TILLGÄNGLIGHET - KRAV OCH MÅL SAMT BOLAGETS DEFINITION	10
4.2	TILLGÄNGLIGHETSLÄGET	15
5	RISKER OCH UTMANINGAR	17
6	UTBLICK – ANDRA REGIONER	17
7	SLUTSATSER – ÖVERGRIPANDE REVISIONSFRÅGOR	19
7.1	IAKTTAGELSER I SAMMANFATTNING	19
7.2	SAMMANFATTANDE BEDÖMNINGAR	19

1 Sammanfattning

Uppdrag och genomförande

Revisorerna i Region Skåne har uppdragit åt Capire Consulting AB att belysa tillgängligheten hos Folk tandvården Skåne AB. Förstudien har genomförts genom analys av relevanta dokument samt djupintervjuer med företrädare för Folk tandvården Skåne AB och tjänstemän vid koncernkontoret. Förstudien har genomförts under perioden juli till september 2019.

Iakttagelser i sammanfattning

I kartläggningen har det framgått att flertalet intervjupersoner bedömer att tillgängligheten till den tandvård som Region Skåne ansvarar för är relativt god. I synnerhet gäller det allmäntandvården för barn och unga vuxna, medan situationen för de vuxna som omfattas av Region Skånes tandvårdsstöd möjligen inte är lika gynnsam. Vår iakttagelse är att denna bedömning delas både av de intervjupersoner som företräder Folk tandvården Skåne och tandvårdens uppdragsgivare vid avdelningen för hälso- och sjukvårdsstyrning, koncernkontoret.

Samtidigt finns tecken på att tillgängligheten, såsom den definieras i förfrågningsunderlag, avtal och vårdprogram, inte är optimal inom alla områden. Så är fallet exempelvis för specialisttandvård för de målgrupper som inte är de högst prioriterade. Folk tandvårdens väntetider till tandreglering är långa i stora delar av Skåne, men berörda patienter har möjlighet att välja privata alternativ som i många fall har större tillgänglighet. Det har vidare framkommit att det finns flaskhalsar som påverkar tillgänglighet och väntetider för så kallad sjukhustandvård.

Med undantag för väntetider till tandreglering har det varken under föregående eller innevarande år skett någon strukturerad redovisning av tillgängligheten till den tandvård som Region Skåne ansvarar för. Gällande vårdprogram föreskriver vissa tidsgränser och revisionsintervall. De styrande politiska dokumenten såsom Region Skånes budget och HSN:s hälso- och sjukvårdsuppdrag innehåller dock inga kvantifierade mål för den aktuella tandvårdens tillgänglighet. Detta avviker från situationen exempelvis i Region Stockholm och i Västra Götalandsregionen där sådana mål finns och uppföljning sker och redovisas i ansvariga politiska organ.

I kartläggningen har det inte heller varit möjligt att identifiera några samlade analyser av tandhälsoläget i Skåne där eventuella skillnader mellan olika målgrupper eller olika delar av Skåne framgår. I övergripande dokument framförs dock att tandhälsan är ojämnt fördelad och att det finns flera grupper som löper risk för sämre oral hälsa.

I kartläggningen har det framgått att Folk tandvården Skåne bedriver ett aktivt arbete för att upprätthålla en god tillgänglighet enligt de styrdokument som gäller för bolaget. Arbetet omfattar bland annat insatser för att optimera bolagets kapacitet genom exempelvis produktionsplanering, e-tjänster med mera. Folk tandvården Skåne är konkurrensutsatt inom flertalet av sina tjänsteområden och tillgänglighet är ett konkurrensmedel för att attrahera och behålla kunder.

Det överhängande hotet mot tandvårdens tillgänglighet är kompetensförsörjningen. Detta är en problematik som finns i hela landet. Folk tandvården Skåne bedriver här ett aktivt arbete som bland annat omfattar anställning av tandläkare under specialistutbildning. Flertalet intervjuade bedömer att behovet av tandvård kommer att öka kraftigt framöver, framförallt i konsekvens av ett växande antal äldre personer i befolkningen.

Bedömning av övergripande fråga

Syftet med kartläggningen är att belysa om Folk tandvården Skåne AB har en god tillgänglighet inom den tandvård som bolaget har i uppdrag att bedriva. Kartläggningen ska även tydliggöra eventuella skillnader i tillgänglighet inom den tandvård som bedrivs. Kartläggningen ska belysa

eventuella revisionsrisker inom det aktuella området och ge lekmannarevisorn en sakkunnig bedömning om det finns behov av en fördjupad granskning.

Vår bedömning är att det kan finnas behov av, i synnerhet från Hälso- och sjukvårdsnämndens sida, att överväga en tydligare styrning och uppföljning av befolkningens tillgänglighet till de tandvårdsstöd som Region Skåne ansvarar för. Även behovet av en mer samlad bild av tandhälsoläget som helhet i Skåne kan övervägas liksom komplettering av de strategier som tillämpas för en jämlik tandhälsa och tillgängligheten till denna. Folk tandvården Skåne AB:s styrelse har anledning att överväga behovet av tydligare mål och uppföljning med tanke på att bolaget ska ha en god tillgänglighet enligt ägardirektivet.

Vår samlade bedömning är att en reguljär granskning rörande Folk tandvården Skåne AB:s tillgänglighet inte är motiverad i nuläget. De risker som existerar för en försämrade tillgänglighet vilka berör ökade behov i en äldre befolkning och en nationellt ansträngd kompetensförsörjningssituation kan däremot motivera att området granskas framöver. En sådan granskning bör ske med ett helhetsperspektiv på de offentliga tandvårdsstöden som existerar, i vilka Folk tandvården är en av flera vårdgivare i Skåne.

Bedömning av delfrågor

Avseende ställda delfrågor i förstudien görs följande bedömningar:

- 1. Vad är bolagets definition av god tillgänglighet? Kartlägg vilka krav och mål som finns för bolaget?*

Folk tandvården Skånes definition av god tillgänglighet baseras på de krav och mål som Region Skåne har formulerat i förfrågningsunderlag, avtal och vårdprogram. Aktuella politiska styrdokument innehåller inga kvantifierade tillgänglighetsmål för tandvården och någon strukturerad redovisning av tillgängligheten sker inte heller. Vår bedömning är att transparensen vad gäller tandvårdens tillgänglighet är låg, med risk att styrning och allokering av resurser inte grundas på en tydlig bild av behov och förutsättningar.
- 2. Hur ser tillgänghetsläget ut i bolaget? Kartlägg tillgängligheten inom de olika tandvårdsområden som bolaget har i uppdrag att bedriva.*

Det saknas statistik som belyser tillgänghetsläget inom Folk tandvården Skåne. Av vad som framkommit är tillgängligheten till allmäntandvården för barn och unga vuxna god. Vissa svårigheter finns att tillgodose tillgängligheten inom specialisttandvården. Vår bedömning är att det i nuläget inte går att göra en samlad bedömning om Folk tandvården Skånes tillgänglighet. Detta gäller som helhet Region Skånes tandvårdsstöd där även privata vårdgivare är verksamma.
- 3. Finns skillnader i tillgängligheten? Exempelvis öppettider, socioekonomiska skillnader, geografiska skillnader, åldersskillnader och skillnader utifrån vårdbehov.*

I övergripande dokument noteras att tandhälsan i befolkningen är ojämnt fördelad. Detta motverkas bland annat av att en del av ersättningen för den allmänna tandvården är viktad med hänsyn till sociala, åldersmässiga och andra behov. Det saknas statistik eller annan uppföljning, som kan illustrera eventuella skillnader i tillgänglighet mellan olika grupper eller delar av Skåne. Det är därför inte möjligt att göra en samlad bedömning av skillnader i tillgänglighet avseende de tandvårdsstöden som Region Skåne ansvarar för.
- 4. Vilka faktorer kan ligga bakom eventuella skillnader i tillgänglighet?*

I övergripande dokument framgår att tandhälsan varierar med hänsyn till socioekonomisk status, ålder samt förekomsten av psykisk funktionsnedsättning eller omfattande och varaktiga omvårdnadsbehov. Det saknas i övrigt underlag för att bedöma vad som ligger bakom skillnader i tillgänglighet till de tandvårdsstöden som Region Skåne ansvarar för.

5. *Hur arbetar bolaget för att följa upp, säkerställa och förbättra tillgängligheten samt motverka eventuella skillnader? Följs vårdbehov upp utifrån professionens eller patientens perspektiv?*
Vår iakttagelse är att verksamheten baseras på att patienternas individuella behov följs upp utifrån professionella odontologiska grunder. Folk tandvården Skåne har särskilda uppdrag att bedriva förebyggande arbete i socialt utsatta områden. Folk tandvården Skåne bidrar med sin välutbyggda klinikstruktur och samverkan mellan klinikerna till att utjämna tillgängligheten geografiskt i Skåne. Vår bedömning är HSN:s strategier för att motverka skillnader i tillgängligheten kan behöva utvecklas och kompletteras.
6. *Vilka risker/utmaningar/ trender kan medföra att tillgängligheten försämras på lång sikt?*
Enligt vad som framkommit är de största och riskerna för tandvårdens tillgänglighet tandvårdens kompetensförsörjning samt ett växande behov av tandvård i den äldre befolkningen.

2 Genomförande och uppdrag

2.1 Bakgrund och uppdrag

Med tandvård avses åtgärder för att förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador i munhålan. Målet för tandvården är en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen (2 § tandvårdslagen 1985:125). Alla barn och ungdomar ska kallas till regelbunden, fullständig och avgiftsfri tandvård. Vuxna får själva uppsöka tandvården vid behov och själva stå för en del av kostnaden. Det saknas ett nationellt register över väntetider till tandvården (Socialstyrelsen, tillgänglighet i hälso- och sjukvården 2018).

Folk tandvården Skåne AB bedriver allmän och specialiserad tandvård, för barn och vuxna i Skåne. Bolaget ska verka för att Skånes medborgare får en god tandhälsa och verka för hälsofrämjande, förebyggande och vävnadsbevarande tandvård. Bolaget agerar som en av flera aktörer på en konkurrensutsatt marknad men har ett antal särskilda ansvarsområden som regleras via avtal mellan bolaget och Region Skåne (Vårdavtal 2019 mellan Folk tandvården Skåne AB och Region Skåne avseende tandvårdsverksamhet). Dessa områden avser bland annat riktade insatser i riskområden inom barn- och ungdomst andvården, sistahandsansvar för vuxna, sjukhus-tandvård och helgjour.

I bolagets ägardirektiv (RS, 2013-12-16) anges att verksamheten ska bedrivas med hög kvalitet, god patientsäkerhet och bra patientbemötande. Vidare anges att **tillgängligheten ska vara god i hela Skåne** och vid behov av prioritering ska barn- och ungdomst andvård komma först.

Folk tandvården Skåne AB har ett brett uppdrag och det är av vikt att samtliga uppgifter fullgörs med hög kvalitet och med en god tillgänglighet. Lekmannarevisorn har därför beslutat om att för 2019 genomföra en kartläggning av tillgängligheten inom Folk tandvården Skåne AB.

2.2 Uppdrag och syfte

Syftet med kartläggningen är att belysa om Folk tandvården Skåne AB har en god tillgänglighet inom den tandvård som bolaget har i uppdrag att bedriva. Kartläggningen ska även tydliggöra eventuella skillnader i tillgänglighet inom den tandvård som bedrivs. Kartläggningen ska belysa eventuella revisionsrisker inom det aktuella området och ge lekmannarevisorn en sakkunnig bedömning om det finns behov av en fördjupad granskning.

Revisionsfrågor:

1. Vad är bolagets definition av god tillgänglighet? Kartlägg vilka krav och mål som finns för bolaget?
2. Hur ser tillgänglighetsläget ut i bolaget? Kartlägg tillgängligheten inom de olika tandvårdsområden som bolaget har i uppdrag att bedriva.

3. Finns skillnader i tillgängligheten? Exempelvis öppettider, socioekonomiska skillnader, geografiska skillnader, åldersskillnader och skillnader utifrån vårdbehov.
4. Vilka faktorer kan ligga bakom eventuella skillnader i tillgänglighet?
5. Hur arbetar bolaget för att följa upp, säkerställa och förbättra tillgängligheten samt motverka eventuella skillnader? Följs vårdbehov upp utifrån professionens eller patientens perspektiv?
6. Vilka risker/utmaningar/ trender kan medföra att tillgängligheten försämras på lång sikt?

2.3 Avgränsning

Kartläggningen har avsett tillgänglighet inom Folk tandvården Skåne AB men berör även hälso- och sjukvårdsnämnden som ansvarig för hälso- och sjukvårdens inklusive tandvårdens uppdrag.

2.4 Uppdragets genomförande

Genomförandet av förstudien har omfattat analys av nationella och regionala dokument och statistik samt djupintervjuer med företrädare för Folk tandvården Skåne AB samt tjänstemän vid avdelningen för hälso- och sjukvårdsstyrning AB. En jämförande analys av styrningen av tandvården inom Västra Götalandsregionen samt Region Stockholm har även utförts.

Förstudien har utförts av Capire Consulting AB under perioden juni till september 2019. Rapportens faktaavsnitt har varit föremål för granskning från berörda verksamheter. Förstudien har genomförts av Dag Boman, uppdragsledare. Mari Månsson, specialist har medverkat i faktsamling i inledningen av projektet.

Kontaktperson från regionrevisorerna har varit Marie Nielsén, förtroendevald revisor i Region Skåne och tillika lekmannarevisor i Folk tandvården Skåne AB och Fredrik Jerntorp, certifierad kommunal revisor från Region Skånes revisionskontor.

Förstudien har skett mot *revisionskriterier* som har utgångspunkt i följande lagar och styrdokument:

- Kommunallagen (2017:725) – kap 6:6
- Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) – kap 3
- Tandvårdslagen (1985:125)
- Reglemente för regionstyrelse och nämnder i Region Skåne
- Region Skånes verksamhetsplan och budget 2019 med plan för 2020 – 2021
- Region Skånes uppdrag för hälso- och sjukvård 2019
- Ägardirektiv och bolagsordning

3 Regelverk, organisation och styrning av tillgänglighet

3.1 Nationellt regelverk

Tandvården regleras genom lagar och regeringsförfordningar, bland annat genom Tandvårdslagen. Därtill normerar Socialstyrelsen tandvården genom föreskrifter och allmänna råd. Tandvården är en del av hälso- och sjukvården och därför gäller flertalet av hälso- och sjukvårdens lagar även på tandvårdens område.

Enligt Tandvårdslagen¹ gäller följande: *”Målet för tandvården är en god tandhälsa och en tandvård på lika villkor för hela befolkningen. (2§)”. Tandvården ska även, enligt tandvårdslagen (§3), bedrivas så att den uppfyller kravet på en god tandvård. Ett av kraven är att den ska ”vara lätt*

---

¹ Tandvårdslagen 1985:125

tillgänglig". Övriga krav rör bland annat hygienisk standard och förebyggande åtgärder, patientens trygghet i vården, respekt för patientens självbestämmande och integritet, samt att goda kontakter mellan patienten och tandvårdspersonalen ska främjas.

3.2 Region Skånes regelverk och mål för tandvården

Enligt *Region Skånes verksamhetsplan och budget* ska den tandvårdsverksamhet som bedrivs inom ramen för Folk tandvården Skåne AB fokusera på hälsofrämjande, förebyggande och god tandvård på lika villkor för befolkningen i Skåne. (Citat) "*Folk tandvården Skånes inriktning ska vara att arbeta för en förbättrad och jämlik hälsa samt god tillgänglighet*"².

Enligt *Region Skånes uppdrag för hälso- och sjukvård 2019* är det övergripande målet för tandvården (citat) "*God och jämlik tandhälsa i befolkningen*". Enligt skrivningarna i uppdraget är tandhälsan i befolkningen generellt god men ojämnt fördelad. Arbetet med att minska skillnader i den orala hälsan, speciellt genom insatser hos barn och unga vuxna i riskområden ska därför fortsätta under 2019. Samverkan mellan tandvården, kommunerna och hälso- och sjukvården ska öka för att möjliggöra att grupper med risk för sämre oral hälsa får regelbunden kontakt med tandvården.

Tandvårdens delmål enligt uppdraget är (citat) "*Öka samverkan med olika aktörer för att förbättra tandhälsan hos barn och unga, beroende äldre, samt sköra personer med funktionsnedsättning*"³.

3.3 Organisation

Det politiska ansvaret för tandvården i Region Skåne är fördelat mellan regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden (HSN). Regionstyrelsen utövar närmast en ägar- och uppsiktsfunktion medan HSN har rollen som uppdragsgivare.

Folk tandvården Skåne bolagiserades 2014 och verksamheten bedrivs därefter i bolaget Folk tandvården Skåne AB (skrivs fortsättningsvis Folk tandvården Skåne). Folk tandvården Skåne ägs till 100 procent av Region Skåne Holding AB vilket i sin tur ägs till 100 procent av Region Skåne.

Region Skåne Holding AB är moderbolaget i Region Skånes koncern. Bolagets uppgift är att äga och förvalta aktier i aktiebolag som Region Skåne använder för att bedriva verksamhet som är till nytta för Skåne och dess medborgare.

Ansvarig för Folk tandvården Skåne AB är bolagets styrelse. Folk tandvården Skånes styrelses uppdrag baseras på Aktiebolagslagen samt bolagsordning och ägardirektiv. Såsom framgår kartläggningens bakgrundbeskrivning framgår det av bolagets ägardirektiv att verksamheten ska bedrivas med hög kvalitet, god patientsäkerhet och bra patientbemötande. Det anges också att tillgängligheten ska vara god i hela Skåne och att barn- och ungdomstandvård har högst prioritet.

3.3.1 Regionstyrelsen

Regionstyrelsen har enligt reglementet⁴ (citat) "*ett samlat ansvar för ledningen av hälso- och sjukvården, inklusive tandvård, i Region Skåne. Styrelsen ska därför noggrant följa utvecklingen inom Region Skånes egen hälso- och sjukvård*".

Regionstyrelsen ansvarar såsom ägare för regionens bolag. Regionstyrelsen fastställer ägardirektiv för bolagen efter hörande av berörd nämnd.

---

² Region Skånes verksamhetsplan och budget 2019 med plan för 2020 -2021

³ Region Skånes uppdrag för hälso- och sjukvård 2019, 2019-02-11

⁴ Reglemente för regionstyrelse och nämnder i Region Skåne, Fastställt av regionfullmäktige 2018-12-10--11

3.3.2 Hälso- och sjukvårdsnämnden

HSN ansvarar enligt regionens reglemente för bedömningen av det samlade behovet av tandvård i Skåne. Nämnden ska också följa befolkningens tandhälsoutveckling och tandhälsan i befolkningen. Nämnden ska ansvara för att behoven av tandvård för barn och ungdomar till och med 23 år, av uppsökande och nödvändig tandvård för äldre, funktionshindrade och sjuka samt av tandvård som led i sjukdomsbehandling tillgodoses.

Inom tjänstemannaorganisationen ombesörjs frågor som rör tandvården av *enheten för tandvårdsstyrning*. Denna enhet är en del av *område uppdragsstyrning* som återfinns inom *avdelningen för hälso- och sjukvårdsstyrning vid koncernkontoret*.

3.3.3 Folk tandvården Skåne

Folk tandvården Skåne bedriver allmäntandvård på 66 kliniker varav 4 även bedriver specialisttandvård. Dessutom bedrivs Orofacial medicin på tre sjukhus. Bolaget har verksamhet på 44 orter runt om i Skåne. Bolaget har egna kliniker i samtliga skånska kommuner förutom Örkel-ljunga⁵. Bolaget har nära 1 500 medarbetare. Omsättningen var 2018 1,2 miljarder kronor.

År 2018 gjordes cirka 1 035 000 besök vid bolagets kliniker. Bolagets marknadsandelar 2018 var 80,5 procent bland barn och unga vuxna (upp till 22 år)⁶ samt 22,5 procent bland vuxna i Skåne⁷.

3.3.4 Privata tandläkarkliniker

Privata tandläkarkliniker utför knappt 20 procent av tandvården för barn- och unga i Skåne. Dessa kliniker som utgör ett stort antal större eller mindre bolag har avtal med Region Skåne. De privata klinikerna svara även för cirka 80 procent av den allmänna tandvården för vuxna. Det senare sker normalt i enlighet med statligt regelverk och utan avtal med Region Skåne om det inte gäller specifika upphandlade och avtalade uppgifter.

3.4 Tandvårdens stödformer

3.4.1 Det statliga tandvårdsstödet

Tandvården omfattas av flera stödformer. Vissa av stödformerna är statliga, medan landets regioner svarar för andra.

Det statliga tandvårdsstödet som administreras av Försäkringskassan omfattar alla personer i Sverige från och med det år som de fyllt 24 år. Stödet består av *allmänt tandvårdsbidrag*, *högkostnads skydd*, och *särskilt tandvårdsbidrag*⁸.

3.4.2 Region Skånes tandvårdsstöd

Region Skåne ansvarar för tandvård för barn och unga i Skåne till och med det år de fyller 23 år. Region Skåne ansvarar även för tandvårdsstöden vid särskilda behov vilket ges till personer med vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar, personer med ett stort omsorgsbehov och vid tandvård i samband med vissa sjukdomsbehandlingar.

Tandvård för barn och unga vuxna

Alla barn och unga vuxna har rätt till kostnadsfri tandvård till och med det kalenderår de fyller 23 år. Vården omfattar all tandvård och även specialisttandvård såsom tandreglering om detta bedöms nödvändigt enligt kriterier som fastställs av HSN.

⁵ I Örkel-ljunga finns privata tandläkarmottagningar.

⁶ Från och med 2019 är åldersgränsen 23 år

⁷ Årsrapport och hållbarhetsredovisning 2018. Folk tandvården i Skåne AB

⁸ Se exempelvis Tandvårdsstöden - en "lathund" som publiceras av Region Skåne.

Både för allmän tandvård och specialiserad tandvård för barn och unga vuxna gäller valfrihet enligt lagen om valfrihetssystem (LOV). I bägge fallen gäller att vid sidan av Folk tandvården Skåne finns utbud av privata tandvårdsenheter som är godkända och därmed har avtal för sådana tandvårdsinsatser⁹ ¹⁰. Folk tandvården Skåne driver kliniker som är godkända inom båda områdena.

För den *allmänna tandvården* för barn och unga vuxna utgår ersättning per listad person och år, med olika ersättning för barn 0 – 2 år och barn och unga äldre än tre år. För barn och unga vuxna som är 3 år eller äldre är 20 procent av vårdersättningen viktad utifrån socioekonomiska variabler (Care Need Index - CNI). Vissa rörliga ersättningar kan utgå, exempelvis för tandreglering. Leverantören har kostnadsansvar för samtliga insatser inom den allmänna tandvården för barn och unga vuxna med vissa specificerade undantag¹¹.

Ersättningen för den *specialiserade tandvården* utgår per utförd åtgärd. Rätt till ersättning gäller endast inom de discipliner som leverantören är godkända för¹². För specialisttandvård krävs remiss.

Övriga tandvårdsstöd

Övriga tandvårdsstöd som ingår i Region Skånes tandvårdsverksamhet är *käkkirurgi* (bland annat borttagande av visdomständer), *uppsökande verksamhet och nödvändig tandvård för vissa äldre och funktionshindrade*¹³, *tandvård för personer med behov av särskilda tandvårdsinsatser som led i kortvarig sjukdomsbehandling samt tandvård för personer med stora behov av tandvård på grund av långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning*¹⁴.

3.4.3 Särskilt avtal med Folk tandvården Skåne

Region Skåne och Folk tandvården Skåne har ingått "Vårdavtal 2019 avseende tandvårdsverksamhet". Vårdavtalet gäller så kallade *särskilda ansvarsområden*. Vårdavtalet har sin bakgrund i att Region Skåne vid bolagsbildningen 2014 har överlåtit av huvudmannen utförd tandvårdsverksamhet till Folk tandvården Skåne AB som därmed ska bedriva allmän och specialiserad tandvård, för barn och vuxna i Skåne. I avtalet tydliggörs att (citrat) "I den mån Region Skåne inte uppdragit till annan part ska Vårdgivaren även bedriva specialiserad tandvård inom övriga specialdiscipliner"¹⁵.

Uppdraget inom de särskilda ansvarsområdena avser verksamhet som inte är föremål för konkurrensutsättning. Vidare framgår att de särskilda ansvarsområdena inte ingår i Folk tandvården Skånes ordinarie verksamhet utan utgör ett funktionsansvar utan detaljstyrning och volymnivåer. De särskilda ansvarsområdena följs upp, separat, utifrån ett ekonomiskt och verksamhetsmässigt perspektiv.

De särskilda ansvarsområdena är följande:

- Riktade insatser i riskområden för barn och unga vuxna
- Sistahandsansvar för vuxna
- Specialiserad vuxentandvård

⁹ https://tandvardsfonster.skane.se/dokument/valbaraenheter_abou.pdf

¹⁰ <https://www.1177.se/Skane/behandling--hjalpmedel/tandvard/valj-tandvardsenhet-for-barn-och-unga-vuxna/>

¹¹ Förfrågningsunderlag och Avtal för Allmän tandvård för barn och unga vuxna gällande år 2019, reviderat fr om 2019-07-01

¹² Förfrågningsunderlag och Avtal för Specialiserad tandvård för barn och unga vuxna i Region Skåne gällande år 2019, reviderat fr om 2019-07-01

¹³ Uppsökande verksamhet och nödvändig tandvård vänder sig till personer med särskilda behov av vård och omsorg.

¹⁴ Mer att läsa om dessa stödformer finns i Tandvårdsstöden - en "lathund" som publiceras av Region Skåne, eller i Region Skånes tandvårdsstöd. Regelverk tandvårdsreform 1999/2013, 2019

¹⁵ Region Skåne och Folk tandvården Skåne har ingått "Vårdavtal 2019 avseende tandvårdsverksamhet

- Narkostandvård inom Orofacial medicin¹⁶

Därutöver reglerar vårdavtalet Folk tandvården Skånes ansvar för utbildning, odontologisk forskning och helgjour.

4 Kartläggningens frågeställningar

4.1 Tillgänglighet - krav och mål samt bolagets definition

I detta avsnitt beskrivs iakttagelser kopplade till följande frågeställningar för kartläggningen:

- *Vad är bolagets definition av god tillgänglighet? Kartlägg vilka krav och mål som finns för bolaget?*
- *Hur arbetar bolaget för att följa upp, säkerställa och förbättra tillgängligheten samt motverka eventuella skillnader? Följs vårdbehov upp utifrån professionens eller patientens perspektiv?*

4.1.1 Regleringar av tillgänglighet

Nedan listas de regleringar av tillgänglighet¹⁷ som återfinns i identifierade styrande dokument:

- *Region Skånes verksamhetsplan och budget 2019:* Budgeten innehåller inga måttsetta mål eller specifika krav vad gäller tandvårdens tillgänglighet.
- *Region Skånes uppdrag för hälso- och sjukvård 2019:* Uppdraget innehåller inga specifika krav eller måttsetta mål för tandvårdens tillgänglighet, men anför att (citat) "samverkan mellan tandvården, kommunerna och hälso- och sjukvården ska öka för att möjliggöra att grupper med risk för sämre oral hälsa får regelbunden kontakt med tandvården".
- *Förfrågningsunderlag - allmän tandvård för barn och unga vuxna* (avser alla godkända leverantörer): Förfrågningsunderlaget fastställer i enlighet med Tandvårdslagen att "Alla patienter ska få vård i rimlig tid".

Dokumentet reglerar avseende mottagningstider att (citat): "Leverantören ska ur patientsäkerhetsperspektiv garantera lämplig tillgänglighet för patienter och i allmänhet ha öppettid under fyra av veckans arbetsdagar". I dokumentet framgår att alla leverantörer ska samverka med andra aktörer när patientens behov inte kan tillgodoses av leverantören själv.

Av förfrågningsunderlaget framgår att uppföljning kan ske bland annat vad avser väntetider och telefontillgänglighet. Uppdragsgivaren har även rätt att utföra revisioner.

Vad gäller "utvecklingsarbete" skrivs att uppdragsgivaren vill se en ökad innovation inom områden som prevention och tillgänglighet via e-tjänster.

Förfrågningsunderlaget innehåller en övergripande målbeskrivning enligt följande (citat):

- "År 2020 ska minst 80 procent av alla 6-åringar vara kariesfria
- År 2020 ska det genomsnittliga antalet kariesskadade tänder bland 12-åringar inte överstiga 1,5
- Det genomsnittliga antalet kariesskadade tänder, bland den tredjedelen av 12-åringar med den sämsta tandhälsan, ska understiga 3 kariesskadade tänder
- Minst 35 procent av 19-åringar ska ha helt intakta tänder"

¹⁶ Orofacial medicin är sedan 1 juni 2018 en godkänd odontologisk specialitet. Ämnesområdet definieras som prevention, diagnostik och behandling av komplexa orala tillstånd relaterade till systemsjukdomar och/eller funktionshinder.

¹⁷ Begreppet tillgänglighet kan även inkludera fysisk och kognitiv tillgänglighet vilket inte är föremål för denna kartläggning.

- *Förfrågningsunderlag - specialiserad tandvård för barn och unga vuxna:* Förfrågningsunderlaget innehåller vad avser tillgänglighet samma skrivningar som förfrågningsunderlag för allmäntandvård för barn och unga vuxna.

Remisserna till specialiserad tandvård kategoriseras utifrån prioritet:

- Prio 1 *akuta remisser:* ett första patientbesök ska initieras utan fördröjning.
  - Prio 2 *prioriterad remiss:* ett första besök för patienten ska äga rum senast inom trettio (30) dagar från att remissen mottagits av vårdgivaren.
  - Prio 3 *remiss:* ett första besök för patienten ska äga rum om odontologin eller medicinen så kräver senast inom nittio (90) dagar från att remissen mottagits av vårdgivaren¹⁸.
- *Vårdavtal avseende tandvårdsverksamhet* (avser Folk tandvården i Skåne AB): Inga regleringar av tillgänglighet utöver Tandvårdslagens krav att tandvården ska vara lättillgänglig samt genom hänvisningar till relevanta vårdprogram.
  - *Region Skånes tandvårdsstöd – Regelverk:* Regelverket tar inte upp tillgänglighet/vård i rimlig tid, men hänvisar till relevanta vårdprogram.

Vårdprogram

Region Skåne har fastställt vårdprogram för tandvård vid långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning (så kallad F-tandvård), ortodonti¹⁹, tandvårdsstöd, tobak (riktlinjer) samt för barn- och unga vuxna. Vårdprogrammen omfattar riktlinjer för tillgänglighet utifrån medicinskt/odontologiskt perspektiv.

Region Skånes vårdprogram för barn och unga vuxna²⁰ skriver rörande tillgänglighet:

- *"Tillgängligheten av tandvård ska vara sådan att eventuella ojämlikheter i munhälsa motverkas.*
- *Vårdinsatsen ska anpassas till patientens sjukdomsbild.*
- *Akuta tillstånd som till exempel tandvärk och olycksfallsskadade tänder ska omhändertas – genom behandling och/eller rådgivning – så snart situationen kräver och det är praktiskt möjligt".*

Vårdprogrammet för barn och unga vuxna beskriver även bland annat vilka insatser som ska göras vid specifika åldrar och revisionsintervall vid olika konstaterade risker.

4.1.2 Återrapportering av tillgänglighet

I det följande beskrivs vilken återrapportering avseende tillgänglighet som framgår hos respektive ansvarigt politiskt organ:

- *Regionstyrelsen - Region Skånes årsredovisning 2018.* I årsredovisningen redovisas inga uppgifter om tandvårdens tillgänglighet. Redovisningen innehåller beskrivning av ett projekt som syftat att öka tillgängligheten inom områdena produktionsplanering, tidbok och schemaläggning.
- *HSN - Verksamhetsberättelse januari-december 2018 för hälso- och sjukvårdsnämndens samlade ansvarsområde:* Verksamhetsberättelsen innehåller inga uppgifter om tandvårdens tillgänglighet i Skåne.

---

¹⁸ Vid prio 3 kan det första besöket senareläggas till maximalt trehundra sextio (360) dagar från Remiss mottagen om odontologin eller medicinen inte kräver ett första patientbesök inom nittio (90) dagar.

¹⁹ Tandreglering

²⁰ Vårdprogram för barn och unga vuxna, Giltigt from 2019-01-01 i Region Skåne

Behovsrapport för planering av hälso- och sjukvård 2020: Innehåller inga uppgifter om tandvårdens tillgänglighet.

- *Folk tandvården Skånes styrelse - Folk tandvården Skånes årsrapport 2018:* Rapporten återger att Folk tandvården Skåne arbetar löpande med att stärka tillgängligheten. Åtgärder för att minska antalet uteblivande patienter har genomförts. I rapporten framgår vidare att i bolagets strävan efter att vara en tillgänglig organisation (citater) ”*pågår ett kontinuerligt förbättringsarbete gällande öppettider, tidsbokning och var klinikerna ligger*”.

Styrelsens protokoll under perioden januari 2018 – juli 2019 har gått igenom. Företagsledningen har vid två tillfällen (18-08-23 samt 19-02-12) rapporterat att tillgänglighet ska vara ett av tre fokusområden under 2019.

Styrelsen uttryckte vid sammanträdet 19-05-23 (citater) ”*önskemål om att erhålla mer information om bolagets arbete med att främja jämlik tandvård i hela Skåne*”.

Uppföljning av avtal och vårdval

Enheten för tandvårdsstyrning svarar för uppföljning av alla avtal och vårdval inom tandvårdsområdet. Alla listningar som sker och alla åtgärder som genomförs av vårdgivarna (Folk tandvården Skåne och privata) kodas, registreras och rapporteras till uppdragsgivaren. Uppgifterna ligger till grund för kontroll att angivna revisionsintervall och övrigt genomförs enligt avtal och vårdprogram.

Odontologisk revision görs i sällsynta fall.

Uppdragsgivarens uppföljning av vårdavtal 2019 sker enligt en uppföljningsplan som innehåller två indikatorer som avser tillgänglighet:

- Insatser i geografiskt definierade riskområden – Andel barn och ungdomar i definierade riskområden som nås av riktade insatser.
- Specialiserad vuxentandvård (alla discipliner) – Antal personer per prioriteringsgrupp som ligger utanför tillgänglighetsmålen.

Bägge uppgifterna ska rapporteras vid kommande årsskifte. Enligt uppgift finns inga resultat att redovisa från föregående verksamhetsår.

4.1.3 Folk tandvården Skånes arbete med tillgänglighet

På förfrågan har Folk tandvården Skåne tillhandahållit nedanstående uppgifter om bolagets arbete för en god tillgänglighet.

Övergripande synsätt

Övergripande framgår att det finns en hög medvetenhet i bolaget om att tillgänglighet är en viktig faktor för att kunderna ska vara nöjda. Det framgår bland annat i de kundundersökningar som genomförs regelbundet. Folk tandvården Skåne uttrycker att bolaget har ambitionen att erbjuda tandvård väl fördelad över hela Skåne på kliniker som håller hög vårdkvalitet med unikt stort fokus på barns särskilda förutsättningar och behov. Samtidigt ska Folk tandvården Skåne även tillgodose målet att ha en ekonomi i balans.

Arbetet kräver utveckling och investeringar för att bygga en långsiktigt hållbar organisation. Bolagets affärsplan har som utgångspunkt att uppfylla målperspektiven nöjda kunder, engagerade medarbetare, kvalitetssäkrade processer och ekonomi i balans. För att vara tillgängliga understryks vikten av att vara en attraktiv arbetsgivare där medarbetarna trivs och stannar kvar.

Allmän tandvård för barn och unga vuxna

Folk tandvården Skåne har 66 ackrediterade kliniker som utför tandvård för barn och unga vuxna enligt Region Skånes ackrediteringsvillkor och vårdprogram.

Per augusti 2019 är 301 000 barn och unga vuxna listade på någon av Folk tandvården Skånes kliniker. 96 procent av dessa har fått vård enligt gällande vårdprogram. Resterande fyra procent har inte varit möjliga att nå av olika skäl. Problematiken är att dessa barn och unga uteblir trots inbjudan och ofta flera upprepade kontaktförsök gentemot vårdnadshavaren. I dessa fall arbetar Folk tandvården Skåne aktivt med att göra orosanmälningar till socialtjänsten.

Efter riksdagens beslut har den kostnadsfria tandvården förlängts upp till och med det år då personen fyller 23 år. Folk tandvården Skåne har noterat att det i den aktuella målgruppen, 19- till 23-åringarna i Skåne, har 76 procent valt Folk tandvården Skåne som sin vårdgivare för tandvård. Sedan 2017 har tillkommit cirka 5 000 patienter per år.

Specialisttandvård för barn och unga vuxna

Tre enheter inom Folk tandvården Skåne är ackrediterade för specialisttandvård för barn och unga vuxna till och med 18 år. Dessa enheter finns i Malmö (Spårvägsgatan), i Helsingborg (Järnvägsgatan) och i Kristianstad (Östra Boulevarden). Dessa verkar i enlighet med förfrågningsunderlag för specialiserad tandvård för barn och unga vuxna.

Enligt Folk tandvården Skåne når bolagen upp till målen avseende specialisttandvården för barn ifråga om Prio 1 (se avsnitt 4.1.1). Däremot når bolaget för närvarande inte upp till målen för Prio 2 och Prio 3. Som skäl för avvikelserna anges brist på personal. Enligt bolaget råder en allmän kompetensbrist på marknaden. För att möta denna brist har Folk tandvården Skåne sedan 2015 med egen finansiering anställt tio egenfinansierade tandläkare i specialistutbildning. Kostnaden för detta uppgår till tio miljoner kronor per år.

Hälsofrämjande insatser för barn

Folk tandvården Skåne bedriver på ett särskilt uppdrag från enheten tandvårdsstyrning hälsofrämjande insatser vid tio enheter runt om i socioekonomiskt utsatta områden i Skåne. Dessa enheter går under namnet "Tandborsten". Verksamheten når 11 000 barn och deras föräldrar och syskon för särskild munhälsoinformation.

Utöver detta bedriver Folk tandvården Skåne ett 15-20-tal hälsofrämjande projekt på bland annat skolor runt om i Skåne.

Allmäntandvård för vuxna

Avseende allmäntandvård för vuxna så är marknaden avreglerad och fri konkurrens råder liksom fri prissättning. När det gäller allmäntandvård erbjuder Folk tandvården Skåne både så kallad styckepristandvård och abonnemangstandvård (Frisk tandvård). I båda fallen gör vårdgivaren en överenskommelse om lämpligt intervall för återbesök baserat på kundens hälsoprofil. Intervallen varierar upp till 24 mån.

I dagsläget pågår diskussion inom tandvården i Sverige om att intervallen kan utökas, till längre än 24 mån, för de friskare kunderna. Folk tandvården Skånes ambition är att leva upp till överenskommelsen med kunden om återbesök med en avvikelse på högst tre till sex månader. Folk tandvården Skåne uppger att bolaget alltid har möjlighet att erbjuda nya kunder tider på någon av bolagets kliniker i Skåne.

Specialisttandvård för vuxna

Även när det gäller specialisttandvård för vuxna så är marknaden avreglerad. Fritt vårdval gäller liksom fri konkurrens och fri prissättning.

Enligt vårdavtal med Region Skåne ska Folk tandvården Skåne erbjuda specialisttandvård inom följande disciplinområden: endodonti²¹, orofacial medicin, ortodonti, protetik²² och parodontologi²³ för medborgarna i Skåne. Folk tandvården Skåne ska också tillse att specialiserad tandvård finns tillgänglig för alla medborgare i Skåne enligt de krav som ställs i förfrågningsunderlag, avtal och vårdprogram (se avsnitt 4.1.1).

Minska uteblivna besök

I Folk tandvården Skånes årsredovisning för 2018 står att bolaget arbetar löpande med att stärka tillgängligheten för att tillmötesgå kundernas förväntningar. En problematik som bolaget adresserar är kunder som uteblir eller lämnar sena återbud, vilket innebär försämrad tillgänglighet då det upptar värdefulla tider. Under 2018 blev drygt 88 000 planerade besök aldrig av. För att minska antalet uteblivanden införde Folk tandvården Skåne under hösten 2018 tydligare riktlinjer med enhetliga avgifter för debitering av uteblivna besök samt sena återbud. Tider som avbokas i tid kan göras tillgängliga för andra kunder.

Resursoptimering

Inom Folk tandvården Skåne drivs sedan två år ett projekt som syftar att optimera användning av bolagets resurser och lokaler. Fokus ligger bland annat på produktionsplanering, flödeseffektivisering och schemaläggning. I arbetet görs kartläggningar av rutiner, processer och flaskhalsar, vilken ligger till grund för konkreta åtgärder och samordning inom och mellan klinikerna. Intervjupersoner uppger att arbetssättet lett till goda resultat och successivt ska införas vid samtliga kliniker.

Nytt journalsystem

Från den 17 juni 2019 har Folk tandvården Skåne ett helt nytt journalsystem på samtliga 68 kliniker. Systemet förväntas ge bolaget bättre förutsättningar för produktionsplanering och att koppla ihop journalsystemet med andra tekniska lösningar bland annat i fråga om e-hälsa.

Övrigt

Under 2018 färdigställdes Leendecentralen nära Lund central som rymmer en allmän- och specialisttandvård, tekniskt- och biologiskt laboratorium och en mötesplats för forskningsaktiva och intresserade kollegor, interna och externa utbildningar. Den senare möjliggör utveckling av metoder och förmågor i syfte att möta kund-/ patientefterfrågan.

Kompetensförsörjning

Folk tandvården Skånes företrädare framhåller att en viktig parameter för att öka tillgängligheten är bolagets förmåga att attrahera och behålla kompetent personal. Det sker genom ett ständigt pågående arbete med arbetsmiljö, arbetsgivarvarumärke och företagskultur.

---

²¹ Behandling av sjukdomstillstånd i tandpulpan

²² Ersättning av trasiga eller skadade tänder

²³ Behandling av sjukdomar i vävnader som omger tänder och implantat

4.2 Tillgänglighetsläget

I detta avsnitt beskrivs iakttagelser kopplade till följande frågeställningar för kartläggningen:

- Hur ser tillgänglighetsläget ut i bolaget? Kartlägg tillgängligheten inom de olika tandvårdsområden som bolaget har i uppdrag att bedriva.
- Finns skillnader i tillgängligheten? Exempelvis öppettider, socioekonomiska skillnader, geografiska skillnader, åldersskillnader och skillnader utifrån vårdbehov.
- Vilka faktorer kan ligga bakom eventuella skillnader i tillgänglighet?

4.2.1 Tillgänglighet - Folk tandvården Skånes perspektiv

Folk tandvården Skånes målsättning är, enligt vad som framkommit i kartläggningen, att leva upp till de krav på tillgänglighet som ställs. Arbetet sker dock mot bakgrund av en påtaglig kompetensbrist inom berörda professioner.

Folk tandvården Skåne redovisar tillgänglighet/väntetider till specialist på *folktandvårdens-kane.se*²⁴. Folk tandvården Skånes beskrivning av tillgänglighetsläget är följande:

- Samtliga remisser prio 1 tas emot inom fastställd tid förutom endodonti för vuxna i Helsingborg som har en månads väntetid. Detta kompenseras genom att Lund har god tillgänglighet.
- Inom specialiteten protetik vuxna (prio 2) har bolaget idag väntetider på mellan 18 och 36 månader. (Prio 3 anges vara vård som många gånger kan utföras inom allmäntandvård.)

Arbete sker för att få in och utbilda fler tandläkare med kompetens för att utföra mer avancerad protetisk allmäntandvård för att bemöta efterfrågan långsiktigt.

- Förväntad väntetid för sjukhustandvård (orofacial medicin) är 0- 5 dagar för prio 1, 3 – 24 månader för prio 2 samt 12 – 24 månader för prio 3²⁵. (Belastning beskrivs som hög då Helsingborg och Lund gått samman under pågående renovering av sjukhustandvårdens lokal i Helsingborg.)
- Enligt Vårdavtal Avseende akuttandvård för vuxna ska Folk tandvården Skåne erbjuda sista handsansvar det vill säga tid till den som har tandvärk eller infektion samma dag. Detta, uppger företrädare för bolaget, har Folk tandvården Skåne möjlighet att göra varje dag, oftast på någon klinik som ligger geografiskt nära kunden. I vissa fall erbjuds tid på någon klinik som ligger längre bort²⁶.

Vid intervjuer med representanter för bolaget har det framgått att Folk tandvården Skåne lever upp till kraven på tillgänglighet när det gäller barn- och unga vuxna. Tekniska avvikelser kan dock uppstå i samband med att patienten väljer en annan vårdgivare, eller när ett barn eller en ungdom som flyttat inom Skåne nyligen har genomfört en tandundersökning på sin tidigare bostadsort.

Av intervjuerna har även framgått att det inte sker några särskilda mätningar huruvida tillgängligheten skiljer sig mellan olika grupper, beroende på geografi eller ålder. Utgångspunkten anges vara individens behov. (Citat) ”Det är större skillnader mellan individ A och B än mellan område B och C”. Det uppges att patientens vårdbehov alltid följs upp individuellt för alla. All planering enav insatser sker utifrån individens behov.

²⁴ Redovisningen vänder sig till remitterande vårdgivare för att visa ungefär hur långa väntetiderna är till Folk tandvården Skånes specialisttandvård och sjukhustandvård.

²⁵ <https://folktandvårdenskane.se/om-oss/for-vardgivare/vantetider/>

²⁶ Redovisningen av väntetider anger att remisser som av specialist bedöms vara av akut karaktär tas omhand inom en vecka.

I genomförda intervjuer har framkommit att bolagets storlek är en styrka. Om en klinik har en ansträngd situation så kan patienten oftast erbjudas tid vid en annan klinik inom rimlig tid.

4.2.2 Tillgänglighet - Uppdragsgivarens perspektiv

Enligt vad som har framkommit sker mätning av tillgänglighet till den tandvård som Region Skåne ansvarar för endast i begränsad omfattning.

Enheten för tandvårdsstyrning redovisar dock varje månad statistik över förväntad väntetid till tandreglering för samtliga specialisttandvårdsenheter som har avtal enligt LOV. Listan uppdateras varje månad och redovisas via 1177²⁷. Beräknad väntetid från och med listningsdatum varierar mellan 46 och 360 dagar hos de aktuella enheterna. För Folk tandvården Skånes del rapporteras 147 dagar för enheten i Helsingborg, 360 dagar för enheten i Kristianstad, 223 dagar för enheten i Lund samt 81 för enheten i Malmö. Intervjupersoner betonar att sammanställningen inte är vetenskaplig.

Den övergripande bilden bland de personer som intervjuats är att tillgängligheten i allmänhet i Skåne, inkluderande Folk tandvården Skåne, uppfattas som relativt god. Det gäller särskilt tandvården för barn och unga vuxna. Bedömningen gäller hela Skåne och även mindre orter med större avstånd till städer. Därtill kommer att det görs särskilda satsningar på socialt utsatta områden genom särskilda uppdrag till Folk tandvården i Skåne, bland annat så kallade "Tandbors-ten"-klinker.

Intervjupersonerna uppmärksammar även att 20 procent av ersättningen är viktad enligt CNI vilket medför att vårdgivare som verkar i mer utsatta områden erhåller mer ersättning.

Tillgängligheten uppfattas eventuellt som något sämre för den vuxna befolkningen som berörs av Region Skånes ansvarsområden. Det gäller framförallt den tandvård som knyts till sjukhus exempelvis tandvård som kräver narkos och orofacial medicin. Flaskhalsarna skylls dels på att det är svårt att få de tider som skulle vara önskvärda och att det finns en viss brist på specialister.

Tandhälsan i stort

Behovsrapport för planering av hälso- och sjukvård 2020 omfattar nulägesbeskrivning för tandvården. Några av de uppgifter som tas upp är (citat):

- *"Tandhälsan i befolkningen är god men ojämnt fördelad. Personer med låg socioekonomisk status, sköra äldre, "barn som far illa", personer med psykisk funktionsnedsättning och personer med omfattande och varaktiga omvårdnadsbehov är grupper som löper risk för sämre oral hälsa".*
- *"Skåne ligger på samma nivå som riket avseende andelen kariesfria barn och unga. Den goda tandhälsan ska behållas och i den mån det är möjligt förbättras"²⁸.*

I rapporten anges utifrån bedömning av behov bland annat att arbete bör ske för att minska skillnaderna i den orala hälsan, speciellt genom insatser hos barn och unga vuxna i riskområden. Arbete bör även ske för att vissa grupper inom vuxentandvården, exempelvis sköra äldre och personer med psykisk funktionsnedsättning, ska få regelbunden kontakt med tandvården.

---

²⁷ Lista över valbara specialisttandvårdsenheter inom tandreglering. Aktuell lista finns på <https://www.1177.se/Skane/behandling--hjalpmedel/tandvard/>

²⁸ Behovsrapport för planering av hälso- och sjukvård 2020. Avdelningen för hälso- och sjukvårdsstyrning. 190304

5 Risker och utmaningar

I detta avsnitt beskrivs iakttagelser kopplade till följande frågeställning:

- *Vilka risker/utmaningar/ trender kan medföra att tillgängligheten försämras på lång sikt?*

Kompetensförsörjning

Det framgår av både analyserad dokumentation och av genomförda intervjuer att kompetensförsörjningen är och i än högre grad framöver riskerar att bli en avsevärd utmaning för en god tillgänglighet till tandvården i Skåne. Flera intervjuade menar att denna utveckling kan bli ett stort bekymmer för att upprätthålla en jämlik tandhälsa under en relativt nära framtid.

Problematiken är nationell och kopplas samman med utbildningssystemets dimensionering och åldersstrukturen bland de anställda. Även ökad konkurrens mellan vårdgivare uppges spela in.

Som tidigare har beskrivits investerar Folk tandvården betydande summor årligen för att anställa tandläkare under specialistutbildning (ST). Det är ett sätt för bolaget att underlätta rekrytering av tandläkare.

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslöt i september 2018 att avsätta fem miljoner kronor från nämndens interna budget för 2018 bland annat för att säkerställa två stycken uppdragsutbildningar (ST) i specialistdisciplinen Orofacial medicin och fem stycken uppdragsutbildningar (ST) inom gällande odontologiska specialistdiscipliner samt för handledarutbildningar till specialistbehöriga tandläkare inom Folk tandvården Skåne.

Demografisk utveckling

En andra frågeställning som många intervjupersoner har lyft fram är den demografiska utvecklingen. Redan den omfattande flyktingvågen 2015 som bestod av många individer med dålig tandhälsa uppges ha ansträngt tandvårdens kapacitet.

En kommande och större problematik anses vara det ökande antalet äldre. Intervjupersonerna räknar med att den grupp äldre som på grund av funktionsnedsättning eller sjukdomar inte kan sköta sina tänder kommer att öka kraftigt. Tack vare förbättrad tandvård under de senaste decennierna har även de äldre i dag fler tänder kvar i munnen än tidigare generationer. Det framkommer sammanfattningsvis att det är oklart bland intervjupersonerna om det finns tillräcklig kapacitet i Skånes tandvård för att ta hand om detta växande vårdbehov.

Teknisk och odontologisk utveckling

En tredje risk och tillika möjlighet är den snabba tekniska och odontologiska utvecklingen som sker. En betydande del av den utvecklingen förväntas ske i form av digitalisering och e-hälsolösningar. I detta ligger, enligt intervjupersonerna, stora möjligheter till effektivisering. Samtidigt förväntas den tekniska utvecklingen medverka till en fortsatt subspecialisering inom tandvårdsområdet. Med ökad subspecialisering följer ökad sårbarhet när vissa åtgärder endast kan utföras av ett mindre antal specialister. Intervjupersonerna ser redan i dag sådana tendenser i samband med pensioneringar.

6 Utblick – andra regioner

Region Stockholm

Region Stockholm har en organisations- och styrmodell som i allt väsentligt efterliknar den modell som tillämpas i Region Skåne. Exempelvis existerar konkurrens genom fritt vårdval för barn och unga vuxna. Folk tandvården är också bolagiserad.

Hälso- och sjukvårdsnämnden är beställare av tandvård och har träffat avtal med Folk tandvården i Stockholm om mål för tillgänglighet i form av maximala väntetider för specialisttandvården. Målen återfinns även i den budget och affärsplan som Folk tandvårdens styrelse fastställt. Styrelsen har utöver målen i vårdavtalet även angivit mål för allmäntandvården och för medicinsk tandvård.

Bland de mål för tillgänglighet som tillämpas återfinns:

- Allmäntandvård: Nya vuxna patienter utan akuta problem ska erbjudas tid för undersökning inom två veckor (målnivå 75 procent)
- Medicinsk tandvård: Nya vuxna patienter utan akuta problem ska erbjudas tid för undersökning inom 2 veckor (målnivå 100 procent)
- Barn och ungdomar som remitteras till specialisttandvård ska som längst vänta 2 månader (målnivå 100 procent)
- Vuxna patienter som remitteras ska som längst vänta 6 månader (målnivå 75 procent)²⁹

En rapport om tandhälsan hos barn och ungdomar i Stockholms län samt aktuella insatser redovisas varje år i hälso- och sjukvårdsnämnden³⁰. I rapporten beskrivs tandhälsan övergripande i länet och för fyra vårdbehovsområden. Grunden för indelningen i vårdbehovsområden är inrapporterad förekomst av karies. Sedan 2018 justeras länets områden årligen med hänsyn till vårdbehovsnivå. Rapporten redovisar och tandhälsan (andel 3-åringar med kariesskadade tänder och andel 19-åringar med kariesskadade sidoytor) per kommun och stadsdel i Stockholms län.

Folk tandvården i Stockholm har tillgänglighet, kvalitet samt förbättrad tandhälsa som övergripande mål för 2019. I dess patientsäkerhetsberättelse för 2018 anges (citat) ”*Det råder nationellt en stor brist på tandvårdspersonal och en av våra utmaningar är att trots detta upprätthålla en god tillgänglighet*”³¹.

Västra Götalandsregionen

Tandvården i Västra Götalandsregionen skiljer sig från Region Skåne och Region Stockholm bland annat genom att vårdval inte införts för barn- och ungdomstandvården. Folk tandvården drivs i förvaltningsform med tandvårdsstyrelsen som utförarnämnd. Beställare är regionens fem geografiskt indelade hälso- och sjukvårdsnämnder.

Folk tandvården i Västra Götalandsregionen följer upp följande tillgänglighetsmål³²:

- Tillgänglighet allmäntandvård, barn och ungdom (måltal 98 procent)
- Tillgänglighet allmäntandvård, nya vuxna patienter (måltal 85 procent)
- Tillgänglighet specialisttandvård, prioritet 1 (måltal 95 procent)
- Tillgänglighet specialisttandvård, prioritet 2 (måltal 70 procent)

I verksamhetsberättelsen för 2018 framgår att tillgängligheten för patienter med akuta behov och prioriterade grupper har varit god i allmäntandvården. De prioriterade grupperna är barn, ungdomar, unga vuxna och personer som omfattas av nödvändig tandvård inom det särskilda tandvårdsstödet.

En tredjedel av allmäntandvårdens utbudspunkter har dock en begränsad tillgänglighet för nya vuxna patienter. Orsaken till begränsningarna i tillgänglighet anges vara brist på personal inom samtliga behandlarkategorier kombinerat med en fortsatt hög efterfrågan på Folk tandvårdens tjänster. I syfte att erbjuda god tillgänglighet till specialistkonsultationer och att minska patienternas resande pågår ett pilotprojekt för digitala konsultationer³³.

²⁹ Folk tandvården i Stockholms län AB, Årsrapport 2017. Landstingsrevisorerna

³⁰ Tandhälsan hos barn och ungdomar i Stockholms län 2018. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen 19-04-02.

³¹ Patientsäkerhetsberättelse, Odontologiskt kvalitetsboksutslut, Forskningsboksutslut 2018. Folk tandvården Stockholms län AB

³² Folk tandvården Affärsplan 2019. Västra Götalandsregionen

³³ Folk tandvården Årsredovisning Helår 2018. Folk tandvården Västra Götaland

7 Slutsatser – övergripande revisionsfrågor

7.1 Iakttagelser i sammanfattning

I kartläggningen har det framgått att flertalet intervjupersoner bedömer att tillgängligheten till den tandvård som Region Skåne ansvarar för är relativt god. I synnerhet gäller det allmäntandvården för barn och unga vuxna, medan situationen för de vuxna som omfattas av Region Skånes tandvårdsstöd möjligen inte är lika gynnsam. Vår iakttagelse är att denna bedömning delas både av de intervjupersoner som företräder Folk tandvården Skåne och tandvårdens uppdragsgivare vid avdelningen för hälso- och sjukvårdsstyrning, koncernkontoret.

Samtidigt finns tecken på att tillgängligheten, såsom den definieras i förfrågningsunderlag, avtal och vårdprogram, inte är optimal inom alla områden. Så är fallet exempelvis för specialisttandvård för de målgrupper som inte är de högst prioriterade. Folk tandvårdens väntetider till tandreglering är långa i stora delar av Skåne, men berörda patienter har möjlighet att välja privata alternativ som i många fall har större tillgänglighet. Det har vidare framkommit att det finns flaskhalsar som påverkar tillgänglighet och väntetider för så kallad sjukhustandvård.

Med undantag för väntetider till tandreglering har det varken under föregående eller innevarande år skett någon strukturerad redovisning av tillgängligheten till den tandvård som Region Skåne ansvarar för. Gällande vårdprogram föreskriver vissa tidsgränser och revisionsintervall. De styrande politiska dokumenten såsom Region Skånes budget och HSN:s hälso- och sjukvårdsuppdrag innehåller dock inga kvantifierade mål för den aktuella tandvårdens tillgänglighet. Detta avviker från situationen exempelvis i Region Stockholm och i Västra Götalandsregionen där sådana mål finns och uppföljning sker och redovisas i ansvariga politiska organ.

I kartläggningen har det inte heller varit möjligt att identifiera några samlade analyser av tandhälsoläget i Skåne där eventuella skillnader mellan olika målgrupper eller olika delar av Skåne framgår. I övergripande dokument framförs dock att tandhälsan är ojämnt fördelad och att det finns flera grupper som löper risk för sämre oral hälsa.

I kartläggningen har det framgått att Folk tandvården Skåne bedriver ett aktivt arbete för att upprätthålla en god tillgänglighet enligt de styrdokument som gäller för bolaget. Arbetet omfattar bland annat insatser för att optimera bolagets kapacitet genom exempelvis produktionsplanering, e-tjänster med mera. Folk tandvården Skåne är konkurrensutsatt inom flertalet av sina tjänsteområden och tillgänglighet är ett konkurrensmedel för att attrahera och behålla kunder.

Det överhängande hotet mot tandvårdens tillgänglighet är kompetensförsörjningen. Detta är en problematik som finns i hela landet. Folk tandvården Skåne bedriver här ett aktivt arbete som bland annat omfattar anställning av tandläkare under specialistutbildning. Flertalet intervjuade bedömer att behovet av tandvård kommer att öka kraftigt framöver, framförallt i konsekvens av ett växande antal äldre personer i befolkningen.

7.2 Sammanfattande bedömningar

7.2.1 Delfrågor

Avseende ställda delfrågor i kartläggningen görs följande bedömningar:

1. Vad är bolagets definition av god tillgänglighet? Vilka krav och mål finns för bolaget?

Folk tandvården Skånes definition av god tillgänglighet baseras på de krav och mål som Region Skåne har formulerat i förfrågningsunderlag, avtal och vårdprogram. Aktuella politiska styrdokument innehåller inga kvantifierade tillgänglighetsmål för tandvården och någon strukturerad redovisning av tillgängligheten sker inte heller. Vår bedömning är att transparens vad gäller tandvårdens tillgänglighet är låg, med risk att styrning och allokering av resurser inte grundas på en tydlig bild av behov och förutsättningar.

2. *Hur ser tillgänghetsläget ut i bolaget? Kartlägg tillgängligheten inom de olika tandvårdsområden som bolaget har i uppdrag att bedriva.*

Det saknas statistik som belyser tillgänghetsläget inom Folk tandvården Skåne. Av vad som framkommit är tillgängligheten till allmäntandvården för barn och unga vuxna god. Vissa svårigheter finns att tillgodose tillgängligheten inom specialisttandvården. Vår bedömning är att det i nuläget inte går att göra en samlad bedömning om Folk tandvården Skånes tillgänglighet. Detta gäller som helhet Region Skånes tandvårdsstöd där även privata vårdgivare är verksamma.

3. *Finns skillnader i tillgängligheten? Exempelvis öppettider, socioekonomiska skillnader, geografiska skillnader, åldersskillnader och skillnader utifrån vårdbehov.*

I övergripande dokument noteras att tandhälsan i befolkningen är ojämnt fördelad. Detta motverkas bland annat av att en del av ersättningen för den allmänna tandvården är viktad med hänsyn till sociala, åldersmässiga och andra behov. Det saknas statistik eller annan uppföljning, som kan illustrera eventuella skillnader i tillgänglighet mellan olika grupper eller delar av Skåne. Det är därför inte möjligt att göra en samlad bedömning av skillnader i tillgänglighet avseende de tandvårdsstöd som Region Skåne ansvarar för.

4. *Vilka faktorer kan ligga bakom eventuella skillnader i tillgänglighet?*

I övergripande dokument framgår att tandhälsan varierar med hänsyn till socioekonomisk status, ålder samt förekomsten av psykisk funktionsnedsättning eller omfattande och varaktiga omvårdnadsbehov. Det saknas i övrigt underlag för att bedöma vad som ligger bakom skillnader i tillgänglighet till de tandvårdsstöd som Region Skåne ansvarar för.

5. *Hur arbetar bolaget för att följa upp, säkerställa och förbättra tillgängligheten samt motverka eventuella skillnader? Följs vårdbehov upp utifrån professionens eller patientens perspektiv?*

Vår iakttagelse är att verksamheten baseras på att patienternas individuella behov följs upp utifrån professionella odontologiska grunder. Folk tandvården Skåne har särskilda uppdrag att bedriva förebyggande arbete i socialt utsatta områden. Folk tandvården Skåne bidrar med sin välutbyggda klinikstruktur och samverkan mellan klinikerna till att utjämna tillgängligheten geografiskt i Skåne. Vår bedömning är HSN:s strategier för att motverka skillnader i tillgängligheten kan behöva utvecklas och kompletteras.

6. *Vilka risker/utmaningar/ trender kan medföra att tillgängligheten försämras på lång sikt?*

Enligt vad som framkommit är de största och riskerna för tandvårdens tillgänglighet tandvårdens kompetensförsörjning samt ett växande behov av tandvård i den äldre befolkningen.

7.2.2 Övergripande fråga och rekommendation

*Kartläggningen ska belysa eventuella revisionsrisker inom det aktuella området och ge lekman-
narevisorn en sakkunnig bedömning om det finns behov av en fördjupad granskning.*

Vår bedömning är att det kan finnas behov av, i synnerhet från *Hälso- och sjukvårdsnämndens* sida, att överväga en tydligare styrning och uppföljning av befolkningens tillgänglighet till de tandvårdsstöd som Region Skåne ansvarar för. Även behovet av en mer samlad bild av tandhälsoläget som helhet i Skåne kan övervägas liksom komplettering av de strategier som tillämpas för en jämlik tandhälsa och tillgängligheten till denna. *Folk tandvården Skåne AB:s styrelse* har anledning att överväga behovet av tydligare mål och uppföljning med tanke på att bolaget ska ha en god tillgänglighet enligt ägardirektivet.

Vår samlade bedömning är att en reguljär granskning rörande Folk tandvårdens Skånes tillgänglighet inte är motiverad i nuläget. De risker som existerar för en försämrade tillgänglighet vilka berör ökade behov i en äldre befolkning och en nationellt ansträngd kompetensförsörjningssituation kan däremot motivera att området granskas framöver. En sådan granskning bör ske med ett helhetsperspektiv på de offentliga tandvårdsstöd som existerar, i vilka Folk tandvården är en av flera vårdgivare i Skåne.